

"לְבַנְיָנָה שֶׁל תּוֹרָה" – חֵלֶק קַב"א

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי רה"י הרב ברוך וידר שליט"א
תכלית התפילה – הדבקות

אם היה רגיל מרבה בתחנה ובקשה
ואם היה ערל שפתים מדבר כפי
יכלתו ובכל עת שירצה".

תפילה דאורייתא שעליה נצטוונו "וּלְעַבְדוֹ
בְּכָל לְבַבְכֶם"³ היא שאדם יבקש את צרכיו
שהוא זקוק להם מהקב"ה.

הדבר דומה, להבדיל, לילד הניגש אל אביו
ומבקש: "אבא תן לי עשר שקל", עצם
הבקשה האישית מהקב"ה היא התפילה.
באמת גם בקשה כגון זו צריך לבקש
מהקב"ה, כי הוא הנותן.

האבות הקדושים תיקנו לנו תפילות,
כמבואר בסוגיה בגמרא בברכות.⁴ האבות
שגילו את מציאות הקב"ה בעולם ולימדו את
העולם לקרוא בשם ה', הם גילו לנו את כח
התפילה, את אותו גילוי של שם ה' שבתוכנו.
זהו קשר נפלא עם הקב"ה, אנו מבקשים
ממנו באותה הרגשה שהילד מרגיש כשהוא
מבקש דבר מאביו, והבקשה הפשוטה הזו
היא היא העבודה שבלב.

אופן התפילה

חז"ל⁵ לימדו אותנו שיש דרך כיצד
לבקש:

בשבוע שעבר דיברנו על רצוננו
האמיתי להתקרב לקב"ה ולחיות חיים
רוחניים וערכיים, ובסיעתא דשמיא עסקנו
בעצה גדולה לגילוי והגשמת הרצון הזה ע"י
תפילה ושיח אמיתי אל הקב"ה מתוך ליבנו.

מהות התפילה

כתב הרמב"ם בתחילת הלכות
תפילה:

"מצות עשה להתפלל בכל יום
שנאמר "וְעַבַדְתֶּם אֶת ה' אֱ-לֹהֵיכֶם".¹

מפי השמועה למדו שעבודה זו היא
תפלה שנאמר "וּלְעַבְדוֹ בְּכָל
לְבַבְכֶם"² אמרו חכמים אי זו היא
עבודה שבלב זו תפלה".

בהלכות הבאות מבאר הרמב"ם את משמעות
התפילה:

"שיהא אדם מתחנן ומתפלל בכל
יום, ומגיד שבחו של הקדוש ברוך
הוא ואחר כך שואל צרכיו שהוא
צריך להם בבקשה ובתחנה ואחר כך
נותן שבח והודיה לה' על הטובה
שהשפיע לו כל אחד לפי כחו.

³ דברים יא יג

⁴ כו:

⁵ שבח לפני-ברכות לב. הודאה אחרי-ע"פ ספרי
דברים שמ"ג

¹ שמות כג כה

² דברים יא יג

תפילת שחרית שהתפללנו לא מזמן, למרות שנאמר בה את אותן המילים, וכל זה קופל ברוח קדשם של אנשי כנסת הגדולה. סידור התפילה במטבע, לא נועד רק לפתור את הבעיה הטכנית ולגרום שכולם ידעו להתפלל, אלא שהתפילה שהתחברה ברוח קדשם כוללת את כל הדברים שעתידים להיות.

פעולת התפילה

בראשית דברינו הזכרנו שעצם התפילה היא גילוי הרצון הפנימי שלנו, הקשר של כל אחד ואחד מאיתנו עם בורא עולם. יש בנקודה זו עומק נוסף. מקובל לחשוב על התפילה כאמצעי כדי לקבל את בקשתנו כאותו ילד המבקש מאביו. ובאמת התפילה פועלת על המציאות, ומשלימה את צרכינו ככתוב "רְצוֹן יִרְאֵיו יַעֲשֶׂה"¹⁰.

על כך כותב "הרב" זצ"ל בהקדמה לעולת ראייה¹¹:

"אי אפשר לתפילה שלא תעשה את רישומה".

אין דבר כזה שתפילה לא פועלת ומשפיעה. אמנם לפעמים נראה שאנו מתפללים ואיננו נענים, ולפיכך מסביר "הרב":

"אם היא פועלת את פעולתה ע"פ הפעולה הפרטית המסויימת שלה או מסבבת דרכים רבים ומסובכים – אלה הם מפלאות תמים דעים".

"מגיד שבחו של הקדוש ברוך הוא, ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחנה, ואחר כך נותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו"⁶.

מכל מקום עיקר התפילה היא הבקשה האישית שלנו מהקב"ה.

כאשר אני רוצה לבקש מאדם אחר משהו, הרי אני קודם מכוון את מחשבתי ומסדר את המילים שברצוני להגיד. קל וחומר שהתפילה, צריכה להיות בכוונה כפי שלמדנו בשבוע שעבר. תפילה בכוונה היא זו הפותחת את הסכרים וההסתימות המפריעות לקשר שלי עם הקב"ה, כפי שלמדנו מדברי "הרב" זצ"ל⁷.

בהמשך הפרק⁸ מבאר הרמב"ם שבתקופה מאוחרת יותר תיקנו את נוסח תפילה "כדי שיהא ענין כל ברכה ערוך בפי העלג". מטבע התפילות נתקן כדי שהתפילות יהיו ערוכות ומסודרות בפנינו.

למרות שהנוסח נקבע כדי לסייע לנו, אין אדם יכול לומר שאין לו צורך בנוסח הזה. נזכיר בקצרה שנפש החיים⁹ מבאר שאנשי כנסת הגדולה מתקני התפילה סידרו ברוח קדשם את התפילות כך שהתפילה שיתפלל אדם תגרום לתיקונים ולשפע עליון "שמעת שתקנוה עד ביאת הגואל במהרה בימינו לא היה ולא יהיה שום תפילה בפרטות דומה לחברתה". כלומר תפילת מנחה שנתפלל עוד מעט כבר עושה השפעה אחרת מאשר

⁶ רמב"ם תפילה פ"א ה"ב

⁷ עולת ראייה, ענייני תפילה, התפילה המתמדת של

הנשמה, פסקה ג

⁸ סוף הלכה ד

⁹ שער ב פרק יג

¹⁰ תהלים קמה יט

¹¹ ענייני תפילה, התפילה המתמדת של הנשמה,

פסקה ד

כל אדם חש כך לעיתים. נראה שהתשובה טמונה כאן.

”הרב” זצ”ל בשמונה קבצים מגלה דבר נפלא שמצריך התבוננות רבה:

”יקרה היא האידיאליות של התפילה, הבעת הנשמה, יותר מעצם התכלית הפרטי של המבוקש שבתפילה.”¹⁵

דברים דומים אומר ”הרב” גם בעולת רא”ה:

”מילוי הבקשה של צורך האדם הוא החלק התחתון של התפילה. החלק שהוא יותר עליון מזה הוא הכשרת האדם להתענג על ה”.”¹⁶

התפילה במהותה היא יותר יקרה ויותר עליונה מעצם המבוקש וקבלתו. אנו רוצים לנסות ולהגיע לאמת שלנו שהיא הקשר עם הקב”ה, אנחנו רוצים להרגיש עונג בלימוד התורה, להרגיש בתפילה הרגשה טובה, לשמוח במעשה טוב, ואפילו להרגיש את נועם ה’בין אדם לחברו’, אבל יש מחסומים וסכרים שמסתירים לנו. המפתח לכל המחסומים הללו היא עצם התפילה שהיא הבעת הנשמה.

פתיחת שערי הלב

בשיחה הקודמת דברנו על ”ה’ שְׁפָתַי תִּפְתָּח”,¹⁷ על פתיחת הקשר, פתיחת הצינור

איננו יודעים אם התפילה פועלת על החולה הזה או שתפעל על המתפלל או משפחתו להצילם ממחלה או צרה שלא תבוא, כל זה כבר דרכי הקב”ה הנעלמות, אבל אנו יודעים בבירור שהתפילה פועלת, וכל תפילה עושה רושם בעולמות העליונים. ומבאר ”הרב” שככל שהתפילה היא יותר בכוונה ונובעת מלב טהור יותר, היא פועלת יותר את פעולתה.¹²

התכלית העליונה – הדבקות

כל זה נכון והוא חלק ממהותה של התפילה, אבל כל מי שמתחיל ללמוד את עניין התפילה מגלה מיד שלא זו עומק כוונת התפילה. התפילה במהותה איננה אמצעי שנולד עקב הצרכים שלנו, התפילה היא המטרה עצמה וחסרונותינו וצרכינו אינם אלא אמצעי להוציא את התפילה אל הפועל. בצורה הפשוטה אנו רואים עקרון זה בדברי חז”ל¹³ על כך שהאבות והאמהות הקדושים היו עקרים כדי לגרום להם להתפלל, ”מפני שהקב”ה מתאוה לתפילתן של צדיקים”¹⁴. דבר זה צריך ביאור.

בשבוע שעבר שאלנו מה עושים כשמרגישים רחוקים מרבש”ע ואיך מתמודדים כשקשה לנו ללמוד ולהתאמץ בעבודת ה’ ופעמים רבות איננו מרגישים שמחה וחיות במה שאנו עושים. כמוכן לא כולם מרגישים ככה וגם לא כל הזמן, אבל

¹² ע”פ אוה”ק ג עמ’ נ-נב, נד, נח

¹³ האבות-יבמות סד. האמהות-בראשית רבה מה ד. (בדומה לזה נאמר על בני ישראל ביציאת מצרים בשמות רבה כא ה).

¹⁴ יבמות סד.

¹⁵ קובץ א פסקה רפב

¹⁶ עמוד רסט

¹⁷ תהלים נא יז

שבקשת הרפואה והגאולה ושאר הצרכים היא החלק התחתון של התפילה, אבל החלק היותר עליון מזה הוא הכשרת האדם להתענג על ה', וזה מה שאנו רוצים להשיג.

הַרְחֵב פִּיךָ וְאַמְלֵאֵהוּ²¹

מבחינה מעשית, נרגיל את עצנו לבקש קודם כל על פתיחת הלב, בחינת "ה' שִׁפְתַי תִּפְתָּח",²² ואח"כ נתרגל לבקש את צרכינו מהקב"ה בשפה שלנו, כל מה שאנו רוצים, ולא נתבייש לבקש מרבש"ע. נבקש את צרכינו וצרכי משפחתנו, צרכי החברות והחברים שלנו ואת צרכיו של בחור אחר בישיבה שאני יודע שחסר משהו לו ולמשפחתו. נבקש ונבקש, זוהי מהותו של האדם: 'בעי', כלומר מבקש.²³ אפשר לבקש בשמע קולנו, בסיום התפילה, או כמו שהצענו ללכת לכותל בעת רצון ולשוחח שם עם בורא עולם.

בכך שנבקש נזכה לשני דברים: אם נזכה נראה כיצד בקשותינו מתמלאות, ומי שיתבונן יראה את זה. אך יותר מזה נזכה להרגיש את התכלית היותר עליונה, להרגיש שאנחנו קשורים בקב"ה, להתענג על ה', שהמסילת ישרים²⁴ אומר שלכך נברא האדם וזה לצערנו הרבה פעמים רחוק מאיתנו. נוכל להרגיש את נועם ומתיקות החיים הרוחניים, ובעיקר לגלות את האושר הרב והאמיתי הטמון בעבודת ה'. כל זה בידינו בעזרת המפתח הקטן.

הסתום מזה זמן רב, אך היום אנו רוצים להזרים עוד יותר חיים בצינור הזה והדרך לכך היא ע"י שנבקש את בקשותינו.

לכל אחד ואחד מאיתנו יש בקשות שהיינו רוצים שיתממשו, אין אדם שהכל מסודר לו,¹⁸ והרי כולנו מאמינים שהכל ביד הקב"ה, מן הדברים הכלליים ועד הדברים הכי פרטיים. ר' אלימלך מליז'נסק¹⁹ מבאר עד כמה השגחת הקב"ה מגיעה לפרטים הקטנים, עדי כדי המזלג בארוחת הצהרים. את הצרכים האלה אנחנו צריכים לממש דרך תפילה.

צריך להבין ולהאמין שהמפתח להשגת כל צרכינו הוא התפילה. הדבר רמוז כבר בתחילת התורה. בפרשת בראשית נאמר "וְכָל עֶשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרֵם וְצִמָּח פִּי לֹא הִמָּטִיר ה' אֶל-לֵהִימ עַל הָאָרֶץ וְאָדָם אֵין לְעֵבֶד אֶת הָאֱדָמָה"²⁰ ומפרש רש"י שהקב"ה לא המטיר כי אדם אין לעבוד את האדמה "וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו וצמחו האילנות והדשאים". הקב"ה לא הוריד את הגשם כי השפע האלוקי נשפע ע"י פתיחת המפתח שהוא הבקשה שלנו. אם לא מסובבים את המפתח הזה, הרבה פעמים השפע חסום ואינו מתגלה בעולם. זהו הסדר שטבע בורא העולם בבריאה, שבכוח התפילה שערי השמים נפתחים.

אבל כעת אנו עוסקים בפתיחה אחרת. אכן שערי שמים נפתחים, אבל הרווח היותר גדול שלנו הוא ששערי הלב שלנו נפתחים ע"י פתיחת שערי שמים, וזה המענה לשאלות שבהם פתחנו. זוהי התכלית העליונה של התפילה, כמו שהבאנו לעיל מדברי "הרב"

²¹ תהלים פא יא

²² תהלים נא יז

²³ ע"פ בבא קמא ג: "מבעה זה אדם דכתיב.. אם

תבעיון בעיו"

²⁴ פרק א

¹⁸ כפי שמציין המסילת ישרים בפרק א'

¹⁹ סידור תפילת אלימלך, תפילה על הפרנסה

²⁰ בראשית ה ב

